

Markéta Růžičková: Regionální diferenciacie obyvateľstva Českej republiky podľa náboženského vyznání.

Bakalárska práca - Posudek oponenta

Markéta Růžičková si za námět své práce zvolila analýzu změny skladby obyvatelstva podle náboženského vyznání na území České republiky od roku 1921. Téma je tradičně zajímavé a je možné ho uchopit z mnoha pohledů. Skladba obyvatelstva dle nábožného vyznání se opětovně stává diskutovaným tématem a nedílnou součástí analýzy struktury obyvatelstva. Autorka přistoupila k analýze dvěma způsoby. Nejprve popsala jednoduchou deskripcí změny v početnosti zastoupení osob hlásících se k jednotlivým církevním denominacím, jak je lze sledovat z dat sčítání lidu, pak se pokusila o rozbor regionální diferenciacie rozložení obyvatelstva v souvislosti s náboženským vyznáním kolem roku 2011.

Po formální stránce je práce předložena v pěkné úpravě, obsahuje všechny požadované náležitosti, je logicky členěna do částí a má požadovaný rozsah (49 stran textu a 4 strany příloh). Seznam literatury obsahuje práce citované v textu včetně seznamu datových zdrojů. Přiloženy jsou tři tabulkové přílohy a dendrogram. V práci nejsou překlady, tabulky i obrázky mají pěknou úpravu stejně jako textová část.

Také po obsahové stránce splňuje předložená práce požadavky kladené na bakalářské práce. Práce má všechny požadované náležitosti, obsahuje stručný úvod, dále jsou nastíněny některé okolnosti týkající se změn ve skladbě obyvatelstva České republiky od skončení první světové války, jak byly zjištěny pomocí sčítání lidu případně sociologických anket. Následuje část věnovaná datové základně – tj. popisu způsobu zjišťování náboženského vyznání při sčítáních lidu. Základní výsledky jsou obsahem dvou kapitol (kapitola tři a čtyři), které obsahují přehledná data o skladbě obyvatelstva podle náboženského vyznání dle dat sčítání: v kapitole tři v letech 1921–1950, v kapitole 4 od roku 1991. Rozdělení do kapitol je logické, protože od roku 1991 se změnila metodika sběru dat o náboženském vyznání; přestala se zjišťovat příslušnost k určité církvi neb náboženské skupině ale sledoval se spíše subjektivní postoj k náboženství. Kromě toho mohla autorka teprve od tohoto roku data zachytit i graficky v regionálním průmětu (v letech před tím jen slovně popisuje, jaké bylo rozložení některých církví podle příslušného administrativního členění). Obě tyto části jsou založeny pouze na popisu struktury obyvatelstva podle náboženského vyznání.

Další část, kapitola 5, je pokusem o provázání skladby podílu osob hlásících se k náboženskému vyznání s dalšími socioekonomickými, demografickými či sociogeografickými charakteristikami zpracovaná pomocí faktorové analýzy podle okresů, jejichž výsledkem je regionalizace okresů České republiky. Tato kapitola je nejzajímavější částí bakalářské práce a tvoří její téměř samostatnou složku. Teprve do ní totiž autorka zařadila diskusi s literaturou týkající se faktorů ovlivňujících regionální diferenciaci rozložení obyvatelstva podle náboženského vyznání. Pak následuje faktorová analýza. Autorka zvolila 19 ukazatelů, pomocí kterých se pokusila doložit, jak souvisí skladba obyvatelstva podle náboženského vyznání s dalšími charakteristikami obyvatelstva příslušných okresů České republiky dle dat kolem roku 2011. Výsledkem je dendrogram a kartogram, které autorka podrobněji popisuje.

Práce se tudíž víceméně rozpadla do dvou částí, zatímco první (kapitoly 3 a 4) jsou jen jednoduchým popisem základního rozdělení obyvatelstva podle náboženského vyznání (úhrnu obyvatelstva, nejvýše podle mužů a žen) vycházejícího pouze z přehledů sestavených Českým statistickým úřadem. Popis rozložení obyvatelstva podle náboženského vyznání v letech sčítání je zde proto velmi jednoduchý, data jsou navíc poněkud neobratně rozdělena do tabulek a do příloh, přitom bylo možno do textu zařadit vždy data všechna (absolutní i relativní; jen na okraj, název obrázku 7 je chybně, jako názvu mělo být použito názvu osy y).

Naopak druhá část (kapitola 5) je založena na mnohem sofistikovanějším přístupu. Projevila se v ní ale menší zkušenost autorky. Například při představování zahraniční literatury týkající se vazeb náboženského vyznání a dalších demografických charakteristik neuvádí, z jakého období a o jaké regiony v příslušných statích jde. Podle mého názoru bylo třeba uvést, pro kterou populaci a pro

kteřou dobu byla ta která analýza zpracována, protože každá země má poněkud jiné charakteristiky obyvatelstva a rozdílnou strukturu i jednotlivých náboženských skupin, což ve svém souhrnu výsledné analýzy ovlivňuje (např. zda se týká o marginální skupiny přistěhovalců nebo naopak o většinovou populaci) a také, o jaké náboženské vyznání jde, protože i to ovlivňuje postoje jejich příslušníků k okolí a naopak okolí k nim apod. Specifikum České republiky je někde jinde – jde o deklarovaný velmi vlažný postoj k náboženství respektive k institucionalizovaným církvím obecně (autorka to také sama zmiňuje).

Vlastní faktorová analýza je dobře zpracována, i když bych u jednotlivých ukazatelů očekávala, že autorka uvede, proč ten který ukazatel zvolila (např. jak může určitá charakteristika být ovlivněna postojem osob k náboženství, jak může skladba určité společenské či národnostní skupiny ovlivnit strukturu obyvatelstva podle náboženského vyznání). Z analýzy byla z formálních důvodů vyřazena Praha, což výsledky ochudilo. Jinak se popisu jednotlivých faktorů a získaných shluků zhostila dobře.

Uvedené výtky nesnižují celkovou úroveň předložené bakalářské práce. Autorka prokázala, že je schopna orientace ve speciální literatuře vážící se ke studované problematice, dokáže vhodně použít demografické nástroje k řešení výzkumné otázky a že studované problematice rozumí. Její práce je velmi zajímavým příspěvkem k analýzám rozložení obyvatelstva podle náboženského vyznání v ČR.

Podle mého názoru splňuje práce Markéty Růžičkové „*Regionální diferenciaci obyvatelstva České republiky podle náboženského vyznání*“ nároky kladené na bakalářské práce v oboru demografie a doporučuji ji k obhajobě.

V Praze dne 3. června 2014

Doc. RNDr. Ludmila Fialová, CSc.